

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**НАУКОВА ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА
ВЛАСНІСТЬ**

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
ОХОРОНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

**Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни
для здобувачів третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право»**

Одеса
2022

УДК 347.77/7.78: 001.89 (076)
НЗ4

Рецензенти:

Святошнюк Арина Леонідівна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін.

Гаран Ольга Володимірвна - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та господарського права.

*Рекомендовано до друку Вченою радою економіко-правового факультету
(Протокол № 2 від 5 вересня 2022 р.)*

НЗ4 Наукова проектна діяльність та інтелектуальна власність. Змістовий модуль 2. Охорона інтелектуальної власності: методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни [електронний ресурс] / С. М. Клейменова. – Одеса, 2022. 34 с.

У методичних вказівках наведено основні положення до вивчення другого змістового модулю «Охорона інтелектуальної власності» дисципліни «Наукова проектна діяльність та інтелектуальна власність» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право». Основна мета вказівки – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні змістового модулю дисципліни на аудиторних заняттях та у процесі самостійної роботи.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни	6
Тематика та методичні вказівки для підготовки до практичних занять.....	7
Методи навчання та форми контролю	20
Розподіл балів за темами змістового модулю.....	20
Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів за різними видами роботи.....	21
Питання для підсумкового контролю.....	24
Рекомендована література.....	27

ВСТУП

Найбільшою цінністю сучасного цивілізованого світу є людина, її права та свободи. Конституцією України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист права інтелектуальної власності, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку із різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.

Характерною ознакою кінця ХХ століття стала масова поява на ринку нового виду товару - об'єктів права інтелектуальної власності. При цьому темпи зростання обсягів торгівлі цим товаром зростають значно швидше, ніж для звичайних товарів.

У той же час ринкові перетворення в економіці України ще не справляють належного позитивного впливу на розвиток науково-технічного потенціалу, технологічне оновлення виробництва, нарощування випуску наукоємної конкурентоспроможної продукції. У зв'язку з цим нагальною потребою є вдосконалення механізму інтеграції освіти, науки та виробництва, посилення державної підтримки інноваційних структур, створення системи правової охорони інтелектуальної власності, яка б відповідала міжнародним стандартам.

Методичні рекомендації до другого змістового модулю «Охорона інтелектуальної власності» навчальної дисципліни «Наукова проектна діяльність та інтелектуальна власність» призначаються для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня економіко-правового факультету, і підготовлені з урахуванням положень Цивільного кодексу України, спеціального законодавства України про інтелектуальну власність, міжнародних конвенцій та договорів у сфері інтелектуальної власності та інших джерел права інтелектуальної власності.

Сьогодні будь-який вид діяльності людини неможливий без належного науково-технічного забезпечення і, зокрема, без належного рівня освіти. Випускники вищих навчальних закладів найближчими роками будуть все більше стикатися з різноманітними правовими проблемами інтелектуальної, творчої діяльності у своїй практичній роботі. Цим і зумовлена необхідність вивчення даної дисципліни.

Методичні рекомендації навчальної дисципліни «Наукова проектна діяльність та інтелектуальна власність» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки аспірантів в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова.

Навчальна дисципліна «Наукова проектна діяльність та інтелектуальна власність» має комплексний характер, оскільки її вивчення ґрунтується, з одного боку, на основних категоріях теорії управління, фінансового менеджменту, системного аналізу, з іншого – на основних категоріях

цивілістики (як галузевої юридичної науки) в цілому та вчення про право інтелектуальної власності зокрема.

Предметом дисципліни «Наукова проектна діяльність та інтелектуальна власність» є процеси управління проєктами, програмами, що здійснюються з використанням спеціальних методів та інструментів, які забезпечують вирішення задач управління проєктами, програмами, а також теоретичні та нормативні основи охорони інтелектуальної власності (в тому числі – прав на об'єкти, що створюються в процесі реалізації певних проєктів та програм).

Метою другого змістового модулю навчальної дисципліни є формування у здобувачів: знань щодо основних категорій, які становлять теоретичні основи охорони інтелектуальної власності, та правових засобів, що застосовуються для правового регулювання відповідних суспільних відносин, а також набуття навичок з вірного тлумачення та застосування на практиці норм права, що регулюють відносини інтелектуальної власності.

Основними завданнями вивчення другого змістового модулю навчальної дисципліни «Наукова проектна діяльність та інтелектуальна власність» є набуття відповідних компетентностей на основі засвоєння основних теоретичних положень та набуття необхідних практичних навичок, що дозволяють ефективно застосовувати необхідні правові засоби – для реалізації та захисту прав інтелектуальної власності.

В результаті вивчення другого змістового модулю навчальної дисципліни ««Наукова проектна діяльність та інтелектуальна власність» здобувач повинен:

Знати:

- предмет права інтелектуальної власності;
- об'єкти та суб'єктів права інтелектуальної власності;
- законодавчі акти і норми, що регулюють суспільні відносини, пов'язані зі створенням, використанням та захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні;
- способи захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності від можливих порушень.

Вміти:

- визначати об'єкти авторського права, об'єкти права промислової власності;
- володіти термінологією, понятійним апаратом науки, загальнонауковою та правничою методологією, користуватися спеціальною літературою;
- вміти застосовувати норми права при моделюванні способів розв'язання конкретних юридичних ситуацій та вирішенні задач;
- складати цілісне уявлення про сучасні проблемні питання розвитку права інтелектуальної власності, оцінювати проблеми його теорії та практики з метою вироблення конкретних пропозицій по вдосконаленню окремих положень вітчизняного законодавства у цій сфері.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Тема 5. Загальні засади права інтелектуальної власності

Поняття права інтелектуальної власності. Предмет та метод права інтелектуальної власності, система права інтелектуальної власності. Джерела права інтелектуальної власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності. Зміст права інтелектуальної власності.

Тема 6. Авторське право та суміжні права

Поняття та ознаки авторського права. Джерела авторського права. Об'єкти авторського права. Суб'єкти авторського права. Особливості виникнення та здійснення авторського права. Захист авторських прав.

Тема 7. Патентне право

Поняття патентного права. Об'єкти патентного права і ознаки набуття охороноздатності. Поняття і ознаки винаходу, корисної моделі, промислового зразка. Оформлення патентних прав.

Тема 8. Правова охорона засобів індивідуалізації суб'єктів господарювання, товарів і послуг

Правова природа засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Поняття та ознаки комерційного (фірмового) найменування. Зміст права інтелектуальної власності на комерційне найменування. Поняття, ознаки, види торговельної марки та умови її охороноздатності. Динаміка прав інтелектуальної власності на торговельну марку. Географічні зазначення як об'єкти права інтелектуальної власності.

Тема 9. Правова охорона нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності

Поняття та види нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності. Наукові відкриття: поняття, ознаки, захист прав. Право інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми. Поняття, ознаки та об'єкти захисту прав на раціоналізаторські пропозиції. Право інтелектуальної власності на сорти рослин і породи тварин. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

ТЕМАТИКА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Практичне заняття

1. Поняття та зміст права інтелектуальної власності.
2. Предмет, система, джерела та методи права інтелектуальної власності.
3. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності.
4. Джерела права інтелектуальної власності та їх систематизація.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Починаючи вивчення теми здобувачі мають усвідомити значення термінів «інтелектуальна власність» і «право інтелектуальної власності» для чого необхідно проаналізувати відповідні доктринальні положення та законодавчі норми. Розкриваючи поняття «права інтелектуальної власності» необхідно враховувати те, що у Цивільний кодекс вперше міститься визначення у ст. 418 про те, що «Право інтелектуальної власності — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом». Однак об'єктом права інтелектуальної власності визнається не будь-який результат творчої інтелектуальної діяльності, а лише той, який відповідає вимогам закону (охороноздатності). При цьому необхідно підкреслити те, що інтелектуальною власністю може визнаватися будь-який результат інтелектуальної творчості, навіть якщо він не підпадає під правову охорону та держава не може забезпечити його захист.

Здобувачам слід звернути увагу на те, що питання співвідношення права інтелектуальної власності та права власності належить до дискусійних питань національної правової доктрини права власності та інтелектуальної власності. Ст. 419. Цивільного Кодексу України визначає співвідношення права інтелектуальної власності та права власності. А саме: право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. Перехід права на об'єкт інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об'єкт інтелектуальної власності.

Здобувачі мають розуміти відмінність між правом власності та правом інтелектуальної власності. При співвідношенні права власності та права інтелектуальної власності необхідно враховувати те, що це різні правові інститути, хоча вони й мають багато спільних рис. Особливої уваги слід надати змісту правомочностей володіння, користування, розпорядження суб'єкта права власності і суб'єкта права інтелектуальної власності.

Поняття «інтелектуальна власність» — це результати досягнень людини у галузі духовної та науково-технічної творчості. Тобто — це результат творчої діяльності, об'єктами якої є не матеріальні носії, а ті ідеї, думки,

міркування, образи, які реалізуються або втілюються в матеріальні носії. Творчість характерна для всіх видів діяльності людини: технічної, художньої, літературної, наукової, виробничої. Умовно ми можемо виділити два види творчості: духовну (література, мистецтво, наука, виконавська майстерність, звукозапис, радіо, телебачення) та науковотехнічну (корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів та послуг, селекційні досягнення, знаки обслуговування, інформаційна продукція). Усі зазначені результати творчої діяльності об'єднані поняттям інтелектуальної власності. З цього загального поняття інтелектуальної власності міжнародно-правові документи окремо виділяють промислову власність, до якої відносяться винаходи, корисні моделі тощо. Інші об'єкти інтелектуальної власності, які залишилися поза межами поняття промислової власності, становлять групу результатів творчої діяльності, що охороняється авторським правом.

При розгляді підстав виникнення прав на об'єкти інтелектуальної власності необхідно виділити два способи: виникнення права інтелектуальної власності та набуття права інтелектуальної власності.

Нормативно-правова база у сфері інтелектуальної власності постійно вдосконалюється і зростає. До основних нормативно-правових джерел можна віднести: Конституцію України; Цивільний кодекс України (Книга 4); Закон України «Про охорону прав на сорти рослин»; Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі»; Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»; Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; Закон України «Про племінне тваринництво»; Закон України «Про авторське право і суміжні права»; Закон України «Про видавничу справу»; Закон України «Про телебачення і радіомовлення»; Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів»; Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем». Різні аспекти охорони інтелектуальної власності містяться в міжнародних договорах, положення яких трансформовані в українське законодавство. Серед міжнародних актів особливе місце займають: Бернська конвенція по охороні літературних та художніх творів (1886 р.); – Всесвітня (Женевська) конвенція по авторському праву (1952 р.); – Римська конвенція по охороні прав артистів-виконавців, виготовлювачів фонограм, а також виробників організацій мовлення (1961 р.); – Стокгольмська конвенція про створення всесвітньої організації інтелектуальної власності (1967 р.); – Женевська конвенція по охороні інтересів виготовлювачів фонограм (1971 р.) та інші.

Рекомендована література: №1, 2, 4, 18-22, 37, 40, 42, 44, 46, 48, 53, 58-60, 68, 72, 74, 78, 80, 88, 91, 92, 94, 98, 99, 104-107, 110, 111.

ТЕМА 2. ПРАВОВА ОХОРОНА АВТОРСЬКИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

Практичне заняття

1. Поняття та ознаки авторського права.
2. Джерела авторського права.
3. Об'єкти авторського права.

4. Суб'єкти авторського права
5. Особливості виникнення та здійснення авторського права.
6. Зміст авторського права: особисті немайнові права авторів; майнові права авторів. Право слідування.
7. Умови охороноздатності. Умови та правові наслідки реєстрації авторських прав.
8. Строки охорони авторських прав. Охорона і захист авторських прав.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Для правильного розуміння, цієї теми необхідно ґрунтовно вивчити законодавство про авторське право, зокрема Закон України «Про авторське право та суміжні права», Цивільний Кодекс України 2004 р. (книга IV, глава 36), Бернську конвенцію про охорону літературних та художніх творів та ін.

При розкритті поняття авторського права як правового інституту необхідно розглянути його в об'єктивному та суб'єктивному значенні, визначити завдання авторського права. Вивчаючи зазначену тему необхідно приділити уваг таким питанням, як: визнання авторства та охорона творів; режим використання творів; наділення авторів творів науки, літератури, мистецтва та інших правоволодільців комплексом особистих немайнових та майнових прав; захист цих прав.

Об'єктом авторського права є твір науки, літератури і мистецтва, виражений у будь-якій об'єктивній (матеріальній) формі. Твір – це результат творчої праці автора, комплекс ідей образів, поглядів тощо. Закон дає перелік об'єктів авторського права та їх загальні ознаки. Це можуть бути усні твори (промови, лекції, доповіді, проповіді, виступи тощо), письмові (літературні, наукові тощо), музичні твори, переклади, сценарії, твори образотворчого мистецтва тощо. Перелік об'єктів авторського права міститься у ст. 433 Цивільного кодексу та статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Слід мати на увазі, що законодавство не дає повного переліку об'єктів авторського права, оскільки життя у своєму розвитку може породжувати нові форми об'єктивного вираження творчої діяльності людей. Проте об'єктом авторського права може бути не будь-який твір, а лише той, який має певні, встановлені Законом, ознаки, а саме: творчий характер; вираження в об'єктивній формі. Здобувачам необхідно усвідомити специфічну особливість авторського права, яка полягає в тому, що воно охороняє форму твору, а не його зміст. Охорона права інтелектуальної власності на літературні, художні та інші твори принципово відрізняється від охорони права промислової власності. Авторське право на твір виникає вже в силу самого його створення та надання твору матеріальної форми, тоді як правова охорона об'єктам промислової власності може надаватися лише у випадку, якщо вони відповідають вимогам патентоздатності. Коли йдеться про об'єкти авторського права, аспірант повинен чітко відрізнити їх від об'єктів

промислової власності, а також знати які твори не є об'єктами авторського права.

Закон передбачає випадки правомірного використання твору без згоди автора (вільне використання). При розгляді цього питання аспірант повинен знати, в яких саме випадках можливе таке використання твору.

Необхідно враховувати те, що зміст авторського права складають суб'єктивні права авторів (володільців), які поділяються на особисті немайнові та майнові права. Останні можуть належати в силу закону, договору або спадкуванню будь-яким суб'єктам авторського права. Особистими ж немайновими правами можуть володіти лише автори творів. Ці права належать автору незалежно від його майнових прав.

Характеризуючи особисті немайнові права авторів, необхідно ґрунтовно розглянути право авторства, право на ім'я (псевдонім), право на недоторканість твору, право на захист репутації автора.

При розгляді питання про майнові права, необхідно розібратися які права відносяться до виключних майнових прав, а які — до невиключних.

При визначенні тривалості дії авторського права здобувач повинен знати, що такий строк закінчується за закінченням періоду часу, обчислюваного роками. За загальним правилом авторське право діє з моменту створення твору, підчас всього життя автора (співавторів) та 70 років після смерті автора або останнього з співавторів. Цей строк обчислюється з 1 січня року, що настає за роком смерті автора або останнього із співавторів. Однак ЦК України передбачає низку винятків з цього правила, які теж обов'язково треба знати аспіранту.

Необхідно звернути увагу на те, що особисті немайнові права, а саме - право авторства, право на ім'я та право на захист репутації автора - охороняються безстрокове.

Майнові права інтелектуальної власності можна передавати згідно з законом повністю або частково іншій особі (ст. 427 ЦК). Передача таких майнових прав автора (або іншої особи, яка володіє авторським правом) оформлюється договором. При розгляді цього питання студент повинен детально вивчити главу 75 ЦК України «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності».

Здобувачу слід звернути особливу увагу на такі порівняно нові об'єкти авторського права, як комп'ютерні програми та фотографії. Необхідно дати визначення цим об'єктам авторського права та визначити критерії надання правової охорони, а також розглянути особливості їх правового захисту.

Систематизація та реформування авторського права у сфері охорони матеріалів, що передаються Інтернетом, є нагальною потребою для України, особливо в умовах сучасних ринкових перетворень, коли інформація стає вагомим фактором виробництва та цінним об'єктом цивільного обігу.

Правові аспекти функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет потребують всебічного вивчення та аналізу з позиції авторського права. Необхідно перш за все визначити характеристику творів, доступних в

Інтернеті, підлягають охороні за авторським правом. Слід мати на увазі, що усі категорії творів, зафіксованих в цифровій формі та розміщених на сайтах в Інтернеті, відповідають критеріям охорони, встановлених законодавством країн Бернського союзу, і, таким чином, підлягають охороні авторським правом нарівні з творами, зафіксованими в більш традиційних формах, незалежно від виконання яких-небудь формальностей та факту опублікування.

Рекомендована література: №1-4, 6, 7, 9-22, 37, 40, 42, 44-53, 58-61, 64- 72, 74, 78, 79-85, 86- 92, 94, 98, 99, 103-107, 110, 111, 114, 116.

ТЕМА 3. ПРАВОВА ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ ПАТЕНТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Практичне заняття

1. Поняття патентного права.
2. Об'єкти патентного права і ознаки набуття охороноспроможності.
3. Поняття і ознаки винаходу. Поняття і ознаки корисної моделі. Поняття і ознаки промислового зразка.
4. Оформлення патентних прав. Охоронні документи в патентному праві. Складання та подання заявки. Вимоги до неї. Зміст заявки. Порядок подання заявки. Пріоритет заявки та його визначення. Розгляд заявки в патентному відомстві.
5. Дострокове припинення чинності прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Відміна патенту. Визнання патенту недійсним. Припинення дії патенту.
6. Обмеження майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності. Право першокористувача. Примусове відчуження патентних прав.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Патентне право (право на об'єкти промислової власності) є важливим інститутом права інтелектуальної власності. Об'єктами правовідносин, що регулюються патентним правом, є результати науково-технічної творчості й художнього конструювання – винаходи, корисні моделі й промислові зразки. В основу правової охорони вказаних об'єктів покладено те, що виникнення права інтелектуальної власності на них пов'язується з одержанням охоронного документа, яким засвідчуються права на винаходи, корисні моделі й промислові зразки, – патенту. Власне, звідси і походить сам термін «патентне право». Слід звернути увагу на співвідношення патентного права з правом промислової власності, адже, право промислової власності охоплює ширше коло об'єктів, ніж патентне право. За для розуміння зазначеного питання теми слід проаналізувати ст. 1 Паризької конвенції про охорону промислової власності 1883 року.

Патентне право можна розглядати в об'єктивному й суб'єктивному розумінні. При цьому суб'єктивне патентне право можна поділити на дві складові – право на патент і право з патенту зміст яких аспіранти мають чітко усвідомлювати.

Об'єктами патентного права є: – винахід; – корисна модель; – промисловий зразок. Здобувач повиння вміти розкривати сутність зазначених об'єктів та ознаки їх охороноздатності, вміти виокремлювати відмінності між винаходом і корисною моделлю.

Здобувачам слід звернути увагу на те, що винахід і корисна модель є технічними (технологічними) рішеннями, а промисловий зразок є дизайнерським рішенням. Художнє конструювання (дизайн) – вид художньої діяльності з проектування промислових виробів, що мають естетичні властивості. У промисловому зразку має місце поєднання художнього (зовнішня форма виробу) і конструктивного (технічне виконання виробу) елементів. Здобувачам слід звернути увагу на положення Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», які передбачають види промислового зразка, а також перелік об'єктів, які не можуть одержати правову охорону.

Особливої уваги слід надати поняттю службового винаходу, який згідно зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» визначається як винахід (корисна модель), створений працівником: – у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи за дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше; – з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця. Аспіранти мають знати шзнаки службового винаходу, підстави виникнення зазначених відносин та моделі взаємодії між працівником (винахідником) та роботодавцем для чого необхідно проаналізувати відповідні норми законів України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та «Про охорону промислових зразків» у контексті реєстрації вказаних об'єктів промислової власності.

Здобувач повинен знати те, що права на винахід, корисну модель, промисловий зразок охороняються законом та підтверджуються патентом. Також треба дати визначення патенту. Патент засвідчує пріоритет, авторство винаходу, корисної моделі або промислового зразку та виключне право на їх використання. У свою чергу, майнові права поділяються на виключні та невиключні.

Здобуаач повинен ґрунтовно вивчити весь процес оформлення прав на об'єкти промислової власності, починаючи з моменту подання заявки та закінчуючи видачею патенту, розглянувши при цьому процес проведення експертиз, особливої уваги приділити питанню пріоритету заявки.

При розгляді питання про строки дії майнових прав на об'єкти промислової власності, необхідно звернути увагу на те, що строк дії патенту розрізняється в залежності від виду об'єкта промислової власності. Здобувачі мають звернути увагу на можливість в деяких випадках продовження строку

дії майнових прав на винахід та дострокового припинення дії майнових прав, припиненні дії патенту та визнанні його недійсним.

Розглядаючи права, які впливають із патенту, здобувач повинен пам'ятати те, що у патентоволодільців виникають ще й обов'язки використовувати винахід, корисну модель, промисловий зразок та сплачувати патентні збори.

Процес оформлення майнових прав на об'єкти промислової власності достатньо важкий та довготривалий, тому законом передбачена можливість тимчасової дії майнових прав. Здобувачі повинні з'ясувати, з якого моменту майнові права отримають тимчасову охорону та коли вона закінчується, а також визначити зміст тимчасової правової охорони.

Необхідно мати на увазі те, що майнові права автора (володільців) на об'єкти промислової власності в деяких випадках можуть бути обмежені. При розгляді цього питання слід вказати на те, що майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок можуть бути обмежені на підставі примусової ліцензії, порядок надання якої визначений законодавством і реалізується двома шляхами: у адміністративному та судовому порядку. Одним із обмежень майнових прав інтелектуальної власності є право першокористувача.

Рекомендована література: №1-3, 38, 40, 42, 44-48, 50-53, 58-61, 64-72, 74, 78, 80-85, 86- 92, 94, 98, 99, 104-108, 110, 111, 114.

ТЕМА 3. ПРАВОВА ОХОРОНА ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ОБОРОТУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Практичне заняття

1. Правова природа засобів індивідуалізації товаровиробників.
2. Поняття й ознаки комерційного (фірмового) найменування.
3. Зміст права інтелектуальної власності на комерційне найменування. Особливості правового регулювання права інтелектуальної власності на комерційне найменування.
4. Поняття й ознаки торгової марки.
5. Підстави набуття права інтелектуальної власності на торгову марку. Порядок реєстрації торгової марки. Відмова в реєстрації торгової марки. Права та обов'язки, що впливають із свідоцтва на торгову марку. Правова охорона добре відомих торгових марок.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Вивчення цієї теми здобувачам варто починати з опрацювання положень Паризької конвенції про охорону промислової власності. Вивчаючи попередню тему здобувачі мали усвідомити, що категорією “промислова власність” охоплюються поряд з винаходами, корисними моделями і промисловими зразками такі категорії, як товарні знаки, знаки

обслуговування, фірмові найменування і вказівки про походження чи найменування місця походження.

Водночас у процесі становлення інститутів інтелектуальної власності та джерел їх правового регулювання почали виразніше виявлятися певні відмінності між зазначеними вище категоріями. Відповідно в системі права інтелектуальної власності виділився окремий інститут, який в літературі називають правовими засобами індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. До правових засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг за законодавством України належать такі об'єкти права інтелектуальної власності: – комерційне (фірмове) найменування; – торговельна марка (знак для товарів і послуг); – географічне зазначення. Спільною рисою, що поєднує вказані об'єкти і водночас відрізняє їх від інших об'єктів права інтелектуальної власності, є їхнє призначення. Вони індивідуалізують учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Комерційне (фірмове) найменування індивідуалізує самого суб'єкта, а торговельні марки та географічні зазначення є засобами індивідуалізації товарів, послуг.

Завданням права на фірмове найменування (за ЦК України 2004 р. — комерційне найменування) є індивідуалізація виробників з метою захисту їх ділової репутації від неправомірних посягань третіх осіб. Отже право інтелектуальної власності на комерційне найменування охороняється ЦК України. Здобувачам необхідно перш за все з'ясувати функції комерційного найменування, особливості виникнення, процедуру оформлення права інтелектуальної власності на комерційне найменування, зміст майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на комерційне найменування, та які існують підстави припинення чинності цих майнових прав згідно з ЦК.

Право інтелектуальної власності на торговельну марку (знаки для товарів і послуг, товарні знаки) охороняється ЦК України, Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» 1993 р. та низкою підзаконних актів. Значення торговельної марки для сучасного цивільного обігу важко переоцінити.

Особливість суб'єктів права інтелектуальної власності на торговельну марку полягає в тому, що ними визнаються будь-які фізичні чи юридичні особи, які володіють правом на неї. Об'єктом торговельної марки може бути будь-яке позначення чи будь-яка комбінація позначень. Такими позначеннями можуть бути — певні слова, власні імена, цифри, літери, кольори або комбінації кольорів, будь-які зображувальні елементи, або ж будь-яка комбінація таких позначень.

Здобувачі мають знати перелік позначень, які не можуть бути визнаними торговельною маркою, порядок оформлення прав інтелектуальної власності на торговельну марку, зміст майнових прав інтелектуальної власності володільця торговельної марки. Необхідно також звернути особливу увагу на строки чинності цих прав. Вони є чинними від дати подання заявки на торговельну марку в установленому порядку протягом 10

років. Цей строк може бути продовжений щоразу на десять років у порядку, встановленому законом.

Здобувачам слід знати можливості дострокового припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку, можливість їх відновлення, визнання цих прав недійсними.

Систему законодавства України про охорону географічних зазначень становлять: глава 45 «Право інтелектуальної власності на географічне зазначення» (ст. ст. 501-504) ЦК; Закон України від 16 червня 1999 р. «Про охорону прав на зазначення походження товарів» із наступними змінами і доповненнями; Правила складання, подання та проведення експертизи заявки на реєстрацію кваліфікованого походження товару та (або) права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України 17 вересня 2001 р. зі змінами 2005 р., міжнародні договори (Паризька конвенція. Мадридська угода, Найробський договір, Угода ТРІПС та ін.).

Треба сказати, що ЦК вніс істотні зміни до Закону «Про охорону прав на зазначення походження товарів». Основною функцією географічного зазначення є вказувати географічне місце походження товару, послуги, яке має значення для його якісної характеристики.

Здобувачам слід знати, що Законом визначені придатними до правової охорони такі види зазначень походження: просте зазначення походження товару; назва місця походження товару; географічне зазначення походження товару.

Простим зазначенням походження товару є будь-яке словесне чи зображувальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару. Ним може бути й просто назва географічного місця, яка вживається чи для позначення товару, чи як складова частина такого позначення. Просте зазначення походження товару не підлягає державній реєстрації, правова охорона надається йому на підставі використання і полягає у недопущенні використання зазначень, що є неправдивими чи такими, що вводять споживачів в оману щодо дійсного географічного місця походження товару.

Щодо назви місця походження товару і географічного зазначення походження товару (Закон встановив для них об'єднуючий термін — кваліфіковане зазначення походження товару), то їм надається правова охорона на підставі їхньої реєстрації, яка діє безстрокове від дати реєстрації.

У Законі про зазначення походження товару чітко визначено порядок і умови проведення державної реєстрації, склад заявки та інші умови. До суб'єктів цього права можна віднести — виробників товарів, асоціації споживачів та інших осіб, визначених законом.

Географічне зазначення служить для позначення виробу, характерні риси якого є виключно або в основному наслідком географічного оточення, природного і (або) людського фактору. Вживання географічного зазначення є правомірним тільки для певного кола осіб і підприємств, розташованих у

відповідному географічному районі, і тільки у зв'язку з конкретними виробами, що походять звідти.

Здобувач повинен знати якими майновими правами наділяється суб'єкт права інтелектуальної власності на географічне зазначення, а також строки чинності права інтелектуальної власності на географічне зазначення. Аспіранти мають знати підстави припинення правової охорони найменування місця походження товару.

Рекомендована література: №1, 2, 4, 18-22, 37, 40, 42, 44, 46, 48, 53, 58-60, 68, 72, 74, 78, 80, 88, 91, 92, 94, 98, 99, 104-107, 110, 111.

ТЕМА 5. ПРАВОВА ОХОРОНА НЕТРАДИЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Практичне заняття

1. Сутність наукового відкриття, компонування інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин, породи тварин.
2. Державна реєстрація наукових відкриттів.
3. Сорти рослин та породи тварин як об'єкти права інтелектуальної власності.
4. Поняття та ознаки компонування інтегральної мікросхеми.
5. Поняття та об'єкти раціоналізаторської пропозиції.

Методичні рекомендації до вивчення теми

В процесі вивчення теми варто зрозуміти сутність таких понять як наукове відкриття, компонування (топографія) інтегральної мікросхеми (далі ІМС), раціоналізаторська пропозиція, сорт рослин, порода тварин, а також вивчити правову охорону вказаних об'єктів.

Правове регулюванч таких об'єктів, як компонування ІМС здійснюється Цивільним кодексом України, а також Законом «Про охорону прав та топографію інтегральних мікросхем». Компонування ІМС являє собою зафіксоване на матеріальному носіїв просторовогеометричне розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми та з'єднань між ними. Умовою охороноздатності топографії ІМС є її оригінальність. Топографія ІМС визнається оригінальною, якщо вона не створена шляхом прямого відтворення (копіювання) іншої топографії ІМС, має відмінності, що надають їй нові властивості, і не була відомою у галузі мікроелектроніки до дати подання заявки або до дати її першого використання. Не може бути визнана оригінальною та топографія ІМС, заявка на реєстрацію якої подана пізніше ніж через два роки від дати її першого використання, або від дати розкриття інформації автором чи особою, яка одержала цю інформацію від автора. Суб'єкти права на компонування ІМС згідно ст. 473 Цивільного кодексу є автор компонування або співавтори; інші особи, які набули права за законом або договором.

Здобувачі мають звернути увагу на те, що авторське право на компонування ІМС визнається також і за іноземцями та особами без

громадянства. Юридична особа прав авторства набути не може, для неї можливе лише володіння правом на використання. Суб'єктом права на компонування може бути роботодавець (якщо компонування створено як службовий твір) або замовник (згідно договору). Майнові права автора або роботодавця переходять його спадкоємцям. Власник прав на зареєстровану топографію ІМС має право сповіщати про реєстрацію топографії ІМС попереджувальним маркуванням: на топографію або вироби, що її містять, наносять літеру «Т» із зазначенням дати початку строку дії виключного права та інформацією про власника прав.

Визначення наукового відкриття міститься у ст. 457 Цивільного кодексу та являє собою встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання. Здобувачам слід звернути увагу на те, що відкриттями у цьому розумінні не визнаються географічні, археологічні, палеонтологічні відкриття, а також відкриття родовищ корисних копалин та відкриття в галузі суспільних наук. Відкриття не є об'єктом виключних прав, воно непатентоздатне. Між поняттями відкриття та винаходу – суттєва різниця. Автор відкриття претендує на суспільне визнання, автор винаходу разом з патентом отримує майнові права на його використання у межах, визначених патентом, тобто отримує монопольне право на ринку і до того ж має право забороняти таке використання іншим. Право на відкриття засвідчується дипломом. Автор відкриття згідно зі ст. 458 Цивільного кодексу має особисті немайнові права: право авторства; право вважатися першовідкривачем певних знань; право на ім'я (право надати відкриттю своє ім'я або спеціальну назву).

Окремої уваги слід надати питанню правового регулювання раціоналізаторської пропозиції, визначення якої міститься у ст. 481 ЦК. Слід мати на увазі, що об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес. В Україні сьогодні діє Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій 1992 р., яке є чинним лише в частині раціоналізаторських пропозицій (згідно з Указом Президента України від 22 червня 1994 р.), Методичні рекомендації про порядок складання, подачу і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію, Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію та порядок його видачі 1995 р.

Суб'єктами права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію є раціоналізатор і юридична особа, якій ця пропозиція подана. Цивільний кодекс істотно розширив межі раціоналізаторської діяльності і тепер вона може стосуватися у будь-якій сфері. Аспіранту слід пам'ятати, що раціоналізаторськими пропозиціями також визнаються і організаційні рішення в будь-якій сфері суспільно корисної діяльності.

Здобувачам слід знати критерії яким має відповідати пропозиція для визнання її раціоналізаторською, а також перелік та зміст майнових прав, якими наділяється заявник, пропозиція якого визнана раціоналізаторською.

Серед об'єктів інтелектуальної власності, біологічні об'єкти, зокрема сорти рослин, та породи тварин відносяться до особливої форми інтелектуальної власності. Особливість полягає в тому, що на відміну від промислових об'єктів інтелектуальної власності, які після їх розробки здобувають закінчену форму і в процесі використання не змінюються, біологічні об'єкти змінні. Особливо це стосується рослин, використання яких потребує багаторазового відтворення за допомогою репродукуючого матеріалу. У випадку правової охорони сортів рослин сам об'єкт правової охорони відокремлений від свого матеріального носія, репродуктивного матеріалу, обіг якого потребує також спеціальних законодавчих актів.

Правова охорона у галузі тваринництва в Україні забезпечується Главою 42 Цивільного кодексу, Законом “Про племінну справу у тваринництві” від 15.12.1993р. Основними нормативними актами, які забезпечують правову охорону у галузі рослинництва в Україні є Глава 42 Цивільного кодексу, Закон України “Про охорону прав на сорти рослин”(в ред. Від 04.10.2018 р.), Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин, від 02. 12. 1961 р., до якої Україна приєдналась 03.11.1995 р., Директива ради ЄС “Права на сорти рослин Спільноти” від 27 липня 1994 р. та ін.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. (у редакції 2002 р.) *сорт* — це окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція), що, незалежно від того, чи така група повністю відповідає умовам надання правової охорони, може: —бути визначена за ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності певного генотипу або комбінації генотипів; —бути відрізнена від будь-якої іншої групи рослин за ступенем прояву принаймні однієї з цих ознак; — розглядатися як одне ціле з погляду її придатності для відтворення в незмінному вигляді цілих рослин сорту.

У свою чергу *під породою тварин* розуміють створену внаслідок цілеспрямованої творчої діяльності групу племінних тварин (породу, породний тип, лінію, сім'ю тощо), яка має нові високі генетичні ознаки, що стійко передаються їхнім нащадкам.

Племінною твариною відповідно до Закону України «Про племінне тваринництво» від 21 грудня 1999 р. є чистопородна чи отримана за затвердженою програмою породного вдосконалення тварина, яка має племінну (генетичну) цінність і може використовуватися у селекційному процесі відповідно до чинних загальнодержавних програм селекції.

Аналіз наведений вище визначень сорту росли та породи тварин дозволяє виявити їх визначальні риси, які в одночас є й умовами патентоспроможності об'єктів права на сорт є і селекційне досягнення у рослинництві. Такими умовами є: новизна, вирізняльність, однорідність та стабільність. Аспіранти мають визначати зміст зазначених умов.

Згідно зі ст. 485 ЦК України право інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин становлять: 1) особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідчені

державною реєстрацією; 2) майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом; 3) майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин, породи тварин, засвідчене державною реєстрацією. Немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин передбачаються ст. 37 Закону «Про охорону прав на сорти рослин». Аспіранти мають проаналізувати їх зміст, який в основному відповідає ст. 423 ЦК. Названий Закон не допускає виникнення немайнових прав на сорт рослин у інших осіб (крім автора) або передання таким особам особистих немайнових прав на сорт рослин. Стосовно права авторства ч. 3 ст. 37 ЦК прямо забороняє його відчуження або інше передання. Немайнові права на сорт рослин підтверджуються свідоцтвом про авторство на сорт. Майнові права на сорт рослин підтверджуються патентом.

Відповідно до ст. 486 ЦК України суб'єктами права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин є: 1) автор сорту рослин, породи тварин; 2) інші особи, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин згідно з укладеним з автором чи власником сорту (породи) договором чи відповідно до визначеного законом порядку.

Здобувачам слід звернути увагу на те, що Під поняттям «автор сорту (селекціонер)» Законом України «Про охорону прав на сорти рослин» розуміється «людина, яка безпосередньо створила (виявила, і/або вивела, і/або поліпшила) сорт». Роботодавця особи, яка вивела або виявила сорт за його дорученням або у разі виконання службових обов'язків, зазначений Закон «селекціонером» не визнає, тому що згідно із ч. 4 ст. 16 селекціонеру належить невід'ємне особисте немайнове право авторства на сорт, якого не може мати роботодавець, оскільки процес створення нового сорту пов'язаний із розумовою діяльністю певної фахової спрямованості. Роботодавцю можуть належати тільки певні майнові права на новий сорт, у разі коли ці права йому передано (поступлено) автором за письмовим договором.

Суб'єктами племінної справи у тваринництві є: власники племінних (генетичних) ресурсів; підприємства (об'єднання) з племінної справи, селекційні, селекційно-технологічні та селекційно-гібридні центри, іподроми, станції оцінки племінних тварин; підприємства, установи, організації, незалежно від форм власності, та фізичні особи, які надають відповідні послуги та беруть участь у створенні та використанні племінних (генетичних) ресурсів; власники не племінних тварин — споживачі племінних (генетичних) ресурсів та замовники послуг із племінної справи у тваринництві.

Також здобувачам слід проаналізувати питання пов'язані із процедурою подання заявки про видачу патенту, терміну дії патенту на сорти рослин та породи тварин, ознайомитись з процедурою проведення експертизи на патентоспроможність сорту.

Рекомендована література: №1, 2, 4, 18-22, 27, 37, 40, 42, 44, 46, 48, 53, 58-60, 68, 72, 74, 78, 80, 88, 91, 92, 94, 98, 99, 104-107, 110, 111.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій;
- наочні методи: мультимедійна презентація;
- практичні методи: вирішення практичних задач, виконання ситуаційних вправ та обговорення проблемних ситуацій.

Оцінювання знань здобувачів проводиться за формами контролю:

поточний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування за питаннями відповідної теми, оцінювання виконання рефератів (оцінювання доповіді та презентації); оцінювання вирішення практичних задач, оцінювання вирішення ситуаційних вправ та проблемних ситуацій;

періодичний контроль: контрольна робота за змістовим модулем (тестування);

підсумковий контроль: залік.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ТЕМАМИ ЗМІСТОВГО МОДУЛЮ

Змістовий модуль 2. Охорона інтелектуальної власності		
Тема 1. Загальні засади права інтелектуальної власності	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (реферат, презентація) 0 – 5 (розв’язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій)	0 - 10
Тема 2. Авторське право та суміжні права	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (реферат, презентація) 0 – 5 (розв’язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій)	0 - 10
Тема 3. Патентне право	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (реферат, презентація) 0 – 5 (розв’язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій)	0 - 10
Тема 4. Правова охорона засобів індивідуалізації суб’єктів господарювання, товарів і послуг.	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (реферат, презентація) 0 – 5 (розв’язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій)	0 - 10
Контрольна робота за змістовним модулем 2 (тестування)	0 - 10	0 - 10

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ЗА РІЗНИМИ ВИДАМИ РОБОТИ

Вид роботи		Кількість балів
Поточний контроль:		
- Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь аспірантів в обговоренні проблемних питань		від 0 до 2
- Виконання рефератів за однією із запропонованих тем: доповідь та демонстрація презентації		від 0 до 3
- Вирішення практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій		від 0 до 5
Періодичний контроль:		
- Контрольна робота за змістовим модулем у формі тестування		Від 0 до 10
Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь аспірантів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Аспірант не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Аспірант іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.
	2 бали	Аспірант бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем: доповідь та демонстрація презентації	0 балів	Не зараховуються реферати (довіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет. Доповідь та презентація виконані самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки (або вони взагалі відсутні), тема не розкрита, робота не відповідає вимогам.
	1 бал	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно аспірант пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений

		добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами, інформація у презентації подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками.
	2 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, аспірант усно та без допомоги викладача пояснює матеріал, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
	3 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно та оригінально, оформлення відповідає вимогам, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, аспірант вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку сформульовані самостійні ґрунтовні судження, підкріплені фактичними доказами та розрахунками, інформація на слайдах подана переважно схематично із використанням самостійно розроблених малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
Розв'язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій	0 балів	Аспірант практичну задачу, ситуаційну вправу, проблемну ситуацію не виконав.
	1 бал	Аспірант виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, але недостатньо розкрив сутність, допускаючи при цьому суттєві неточності; відсутні сформовані уміння та навички дослідження і обґрунтування висновків; використано обмежену кількість джерел.
	2 бали	Аспірант виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, але демонструє фрагментарні знання предмету вивчення і дослідження, має ускладнення щодо виділення суттєвих його ознак, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків; використано обмежену кількість джерел.
	3 бали	Аспірант виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, у повній мірі демонструє знання предмету вивчення, чітко описує суттєві його ознаки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки і формулює висновки; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.

	4 бали	Аспірант виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, у повній мірі обґрунтовує обрані методи та інструменти дослідження, повно і чітко представляє основні теоретичні поняття для аналізу практичного матеріалу; в аналітичній / розрахунковій частині надає повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку формулює розгорнуті висновки, окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
	5 балів	Аспірант виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, у повній мірі демонструє володіння навичками наукового дослідження; виявляє самостійність у підборі, аналізі та узагальненні відповідної статистичної та аналітичної інформації; із розглянутої проблеми робить чіткі вірні висновки. Аспірант виконує задачу, розв'язує ситуаційну вправу, проблемну ситуацію з творчим підходом, використовуючи нешаблонні фрази, демонструє розгорнуте, цікаве бачення, яке відрізняється власними роздумами, висновками; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	0 балів	Відповідь на запитання неправильна.
	0,4 бали	Відповідь на запитання правильна.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Історичні етапи становлення та розвитку права інтелектуальної власності.
2. Законодавство України в сфері інтелектуальної власності.
3. Загальна характеристика об'єктів прав інтелектуальної власності.
4. Зміст права інтелектуальної власності.
5. Ознаки охороноспроможності об'єктів права інтелектуальної власності.
6. Правове положення патентних повірених. Вимоги щодо патентних повірених. Повноваження повірених у справах інтелектуальної власності.
7. Співавторство та його види. Визначення авторства. Регулювання відносин між співавторами.
8. Права власників щодо результатів створених за службовим завданням.
9. Особисті немайнові права авторів.
10. Майнові права автора. Майнові права володільця.
11. Поняття авторського права та сфера його дії.
12. Виникнення та здійснення авторського права.
13. Об'єкти, що охороняються авторським правом.
14. Правомірне використання твору без згоди автора.
15. Строки охорони авторських прав.
16. Об'єкти та суб'єкти суміжних прав.
17. Реєстрація авторського права.
18. Поняття суміжних прав та сфера їх дії. Види суміжних прав.
19. Права виконавців, виробників фонограм (відеограм), програм (передач) організацій мовлення та їх зміст.
20. Захист авторських і суміжних прав.
21. Колективне управління авторськими та суміжними правами. Функції організацій колективного управління правами.
22. Поняття патентного права.
23. Поняття патенту. Строки дії патенту. Визнання патенту недійсним. Припинення дії патенту.
24. Порядок отримання патенту на винахід.
25. Поняття, ознаки винаходу, строк правової охорони.
26. Поняття і обов'язки винахідників службових винаходів,
27. Поняття та ознаки корисної моделі, строк правової охорони.
28. Права та обов'язки, що виникають з патенту.
29. Поняття промислового зразка та умови його патентоспроможності, строк правової охорони.
30. Права автора промислового зразка.
31. Момент виникнення майнових прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок.
32. Правові наслідки припинення чинності виключних майнових прав на винахід та корисну модель.
33. Патентування об'єкта промислової власності за кордоном.

34. Припинення дії патенту на промисловий зразок. Визнання патенту на промисловий зразок недійсним
35. Примусове відчуження патентних прав.
36. Поняття раціоналізаторської пропозиції та її правові ознаки.
37. Права авторів раціоналізаторської пропозиції.
38. Посвідчення на раціоналізаторську пропозицію.
39. Поняття й ознаки найменування. Вимоги до комерційного найменування.
40. Припинення права на комерційне найменування.
41. Поняття торгівельної марки і умови їх правової охорони. Строк правової охорони.
42. Процедури патентування торговельної марки.
43. Права, що впливають із свідоцтва на торговельну марку. Обмеження прав володільця торговельної марки.
44. Порухення прав на торговельну марку. Захист прав на торговельну марку.
45. Підстави припинення дії свідоцтва на торговельну марку.
46. Умови визнання позначення добре відомою маркою.
47. Географічне зазначення, його визначення. Види географічних зазначень.
48. Реєстрація географічного зазначення та порядок її здійснення.
49. Правові наслідки реєстрації географічного зазначення.
50. Визнання реєстрації географічного зазначення недійсним.
51. Право інтелектуальної власності на сорт рослин і породи тварин.
52. Компонування інтегральної мікросхеми як об'єкт права інтелектуальної власності.
53. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.
54. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.
55. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття.
56. Загальна характеристика договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.
57. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття та види.
58. Ліцензійний договір: поняття, правова природа.
59. Сторони ліцензійного договору. Укладення ліцензійного договору.
60. Зміст ліцензійного договору.
61. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
62. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.
63. Договір комерційної концесії (франчайзингу): поняття, правова природа.
64. Сторони договору комерційної концесії. Форма договору.
65. Зміст договору комерційної концесії.
66. Права та обов'язки сторін за договором комерційної концесії.
67. Загальнотеоретична характеристика захисту прав інтелектуальної власності.

- 68. Цивільно-правові способи захисту прав інтелектуальної власності.
- 69. Захист прав інтелектуальної власності в судовому порядку.
- 70. Адміністративний порядок захисту прав інтелектуальної власності.
- 71. Загальна характеристика системи міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності.
- 72. Всесвітня організація інтелектуальної власності.
- 73. Міжнародні договори у сфері авторського права.
- 74. Міжнародні договори у сфері охорони суміжних прав.
- 75. Міжнародні договори у сфері патентного права.
- 76. Міжнародні договори про охорону товарних знаків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: Паризький акт від 24.06.1971 р., змін. 02.10.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051.
2. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052.
3. Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів та послуг для реєстрації знаків 1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066.
4. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.06.1891 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134.
5. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856.
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%80>.
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
8. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
9. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
10. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15.05.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19>.
11. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5.10.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
12. Про кінематографію: Закон України від 13.01.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-80>.
13. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
14. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
15. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.
16. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-80>.
17. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
18. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
19. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
20. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

21. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>.

22. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 15.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-15>.

23. Про племінну справу і тваринництво: Закон України від 15.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12>.

24. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>.

25. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.

26. Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України від 05.07.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2594-15>.

27. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-80>.

28. Про інформаційні агентства: Закон України від 28 лютого 28.02.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/95-80>.

29. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-80>.

30. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-80>.

31. Про видавничу справу: Закон України від 05.06.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-80>.

32. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23.09.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-80>.

33. Про схвалення концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016>

34. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2017-%D>.

35. Про довірчі товариства: Декрет Кабінету Міністрів України від 17.03.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23-93>.

36. Про Правила торгівлі дорогоцінними металами (крім банківських металів) і дорогоцінним камінням, дорогоцінним камінням органогенного утворення та напівдорогоцінним камінням у сирому та обробленому вигляді і виробами з них, що належать суб'єктам господарювання на праві власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-98>.

Основна

1. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Нестерцової-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.
2. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: підручник: затверджено МОН України. К.: Знання, 2006. 431с.
3. Дахно І.І. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 278 с.
4. Драпак Г. Основи інтелектуальної власності: Навч. посібник. Вид. 2-ге, випр. К.: Кондор, 2007. 156 с.
5. Дроб'язко В.С. Право інтелектуальної власності: навч. посіб.: рекомендовано МОН України. К.: Юрінком Інтер, 2004. 512 с.
6. Інтелектуальна власність: навч. посібник [Т. Г. Васильців, В. В. Апопій, Р. Л. Лупак, О. О.] Ільчук. Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2015. 172 с.
7. Інтелектуальна власність: навчальний посібник [Р. Ю. Кожушко, М. В. Колосніченко, І. П. Остапчук, М. С. Винничук]. К.: КНУТД, 2014. 108 с.
8. [Інтелектуальна власність](#): навчальний посібник. Під ред. В.П. Мартинюка. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 360 с.
9. Кірін Р.С., Хоменко В. Л., Коросташова І.М. Інтелектуальна власність. Підручник. Д.: Національний гірничий університет, 2012. 320 с.
10. Ксенофонтова М. М. Інтелектуальна власність: у схемах і таблицях: навчальний посібник для підготовки магістрів з усіх напрямів підготовки і галузей знань. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. 292 с. URL: <http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/704>
11. Лазебний В.С. Основи інтелектуальної власності та її захисту: навч. посібник. К.: Ліра-К, 2011. 150 с.
12. [Мікульонюк І.О. Інтелектуальна власність: навчальний посібник](#). 3-тє вид. К.: Кондор-Видавництво, 2015. 242 с.
13. Основи інтелектуальної власності: навч. посібник. [Ю. І. Фордзюк, В. М. Кабацій]. К.: Кондор, 2012. 208 с.
14. Потехіна В.О. Інтелектуальна власність: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 414 с.
15. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. [О. О. Кулініч, Л. Д. Романадзе]. Одеса: Фенікс, 2011. 492 с.
16. Право інтелектуальної власності: Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів. За ред. О. А. Підопригори, О. Д. Святоцького. 2-ге вид., переробл. та допов. К.: Ін Юре, 2002. 672 с.
17. [Цивільне право](#): підручник: у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцький. – 2-ге вид., переробл. та допов. Т. 1. Х.: Право, 2014. 656 с.

18. Цивільне право: підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцький. 2-ге вид., переробл. та допов. Т. 2. Х.: Право, 2014. 816 с.

Додаткова

1. Адрощук Г. Географічні зазначення: характер прав, існуючі системи охорони та захист (ч. 3) // *Інтелектуальна власність*. 2006. № 1. С. 4-13.
2. Адрощук Г.О., Бондарєв Т.Б., Іваницька Н.А., Шкляр С.В. Науково-практичний коментар до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Науково-практичне видання. К.: ВД «Юридична газета», 2013. 175 с.
3. Архипова М. І. Цивільно-правова охорона географічних зазначень в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2006. 19 с.
4. Бабець І. Г., Мойсеєнко І. П. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 160 с.
5. Биркович Т.І., Бондар І.С., Шишка Р.Б. та ін. Право інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: навчальний посібник. К.: Видавничий центр КНУКіМ, 2015. 280 с.
6. Бошицький Ю., Козлова О. Аспекти правової охорони комерційних найменувань в Україні. *Інтелектуальна власність*. 2005. № 9. С. 8-13.
7. Бутнік-Сіверський О. Раціоналізаторство – складова інноваційної діяльності в умовах розвитку економіки знань. *Інтелектуальна власність*. К. 2007. Вип. № 8. С. 41-50.
8. Васильців Т. Г. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. 252 с.
9. Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2015. 144 с.
10. Глухівський Л. Про стан правової охорони зазначень походження товарів в Україні. *Інтелектуальна власність*. 2007. № 1. С. 18-23.
11. Дергачова В. В. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. К.: НТУУ «КПІ», 2015. 416 с.
12. Еннан Р.Є. [та ін.]. Право інтелектуальної власності: навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 492 с.
13. Жаров В., Міндрул А. Перспективи удосконалення законодавства України з питань правової охорони торговельних марок і географічних зазначень. *Інтелектуальна власність*. 2005. № 10. С. 11-20.
14. Иванова Л.А., Котлик С.В. Промышленный образец как новое техническое решение: учебное пособие для студентов высших учебных технических заведений. Одесса: Астропринт, 2014. 72 с.

15. Интеллектуальная промышленная собственность: монография [Л. А. Иванова, Т. Е. Шарахматова, С. В. Малых]. Тернополь: Издательство ТНТУ имени Ивана Пулюя, 2015. 224 с.
16. Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії та практики: науково–практична конференція 24 лютого 2010 р. Київський університет права НАН України. К.: Видавництво Європейського університету, 2010. Вип. 1. 156 с.
17. Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії та практики: науково-практична конференція 22 лютого 2011 р. Київський університет права НАН України. К.: Видавництво Європейського університету, 2011. Вип. 2. 142 с.
18. Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії та практики: науково-практична конференція 22 лютого 2012 р. Київський університет права НАН України. — К.: Видавництво Європейського університету, 2012. Вип. 3. 182 с.
19. Інтелектуальна власність. Законодавство, судова практика: практичний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2016. 344 с.
20. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Під ред. В.П. Мартинюка. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 360 с.
21. Інтелектуальна власність: погляд з XXI століття: збірник наукових праць за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції (15-16 жовтня 2015 р.) / за заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2015. 248 с.
22. Клейменова С.М. Авторські правовідносини як форма реалізації правомочностей суб'єктів авторського права. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ, 2004. 20с.
23. Клейменова С.М. Послуги хостингу в системі послуг. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В.Винниченка. Серія 2Право», 2019. Випуск 6. С.26-29.
24. Кірін Р.С. Патентологія: монографія. Дніпропетровськ: НГУ, 2015. 424 с.
25. Кодинець А.О. Договірні відносини у сфері колективного управління авторськими та суміжними правами. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Юридичні науки*. 2016. № 4. С. 60-64.
26. Кодинець А.О. Правові засади оновлення законодавства України у сфері інтелектуальної власності в умовах сучасності. Сучасна цивілістична наука в умовах гібридної війни: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 16 листопада 2017 р. К.: Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського, 2017. С. 106-109.
27. Кодинець А.О. Правові засади систематизації інформаційних зобов'язань. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №11, С. 35-39.
28. Кодинець А.О. Реформування законодавства у сфері інтелектуальної власності: напрями, проблеми, перспективи. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 4. URL: <http://www.inprojournal.org/wp->

content/uploads/2017/12/49-58.pdf

29. Кохановская Е. В. К вопросу об общих положениях о праве интеллектуальной собственности в Гражданском кодексе Украины. *Ежегодник украинского права.* Х., 2012. № 4. С. 354–370.
30. Кохановська О. В. Основні теорії права інтелектуальної власності та їх вплив на розвиток сучасного законодавства в Україні. *Право України.* 2011. № 5. С. 52–59.
31. Крайнів П.П., Работягова Л.І., Дятлик І.І. Патентування винаходів в Україні / За ред. П. П. Крайніва: Монографія. К.: Ін Юре, 2000. 340 с.
32. Крижна В. М. Види торговельних марок. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2008. № 1. С. 44–51.
33. Кузнецов Ю. М. Патентознавство та авторське право: Підруч. К.: Кондор, 2005. 428 с.
34. Кузнецова Н. С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Право України.* 2011. № 3. С. 21–29.
35. Кунцевич В. Про «ноу-хау». *Інтелектуальна власність.* К., 2005. № 4. С. 32–38.
36. Лазебний В.С. та ін. Основи інтелектуальної власності та її захисту: навчальний посібник. К.: Видавництво Ліра-К, 2014. 160 с.
37. Мельник О. М. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні / Національний ун-т внутрішніх справ. Харків: Видавництво Національного ун-ту внутрішніх справ, 2002. 357 с.
38. Мельник О. М. Цивільно-правова охорона інтелектуальної власності в Україні: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім В. М. Корецького. К., 2004. 36 с.
39. Мікульонюк І.О. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. 3-тє вид. К.: Кондор-Видавництво, 2015. 242 с.
40. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців: монографія / за заг. ред. В.В. Луця. Тернопіль: Підруч. і посіб., 2007. 256 с.
41. Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті. К.: Школа, 2004. 144 с.
42. Патентознавство: навчальний посібник [укл.: Л.Г. Ніколайчук, Л.Б. Демидчук]. Львів: Видавництво ЛІКА, 2015. 172 с.
43. Підопригора О. Авторське право і суміжні права в новому Цивільному кодексі України. *Інтелектуальна власність.* 2004. № 2. С. 16–20.
44. Потоцький М.Ю. Господарсько-правовий захист інтелектуальної власності в Україні: монографія. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2014. 620 с.
45. Право інтелектуальної власності: Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України / за заг. ред. М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова К.: Парламентське вид-во, 2006. 432 с.
46. Святоцький О.Д., Крайнів П.П., Прахов Б.Г. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію / За ред. Святоцького О.Д. К.: Ін Юре, 2004. 128 с.

47. Селиванов М. В. Защита права на компьютерную программу: теория и практика. Учебно-практ. пособ. Харьков: Эспада, 2004. 176 с.
48. Сучасні виклики і актуальні проблеми права інтелектуальної власності в Україні та Європі: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (6 жовтня 2014 р.) / Ю.Л. Бошицький, Гарі Френсіс, Міхал Швантнер та ін. Вип. 1. К.: Видавництво Ліра, 2014. 312 с.
49. Харитонova О.І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності (концептуальні засади). О.: Фенікс, 2011. 346 с.
50. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2014. 276 с.
51. Цибульов П.М. Система інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*. К., 2005. № 5. С. 56-61.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І.І. Мечникова: <http://lib.onu.edu.ua/>
2. Офіційний веб-портал Департаменту розвитку сфери інтелектуальної власності:
<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?title=DepartamentRozvitkuTorgivli>
3. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»:
<http://iii.ua/uk>
4. Офіційний веб-сайт Всеукраїнської асоціації представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених):
<https://ring.org.ua/edr/uk/company/21655171>
5. Науково-практичний журнал "Інтелектуальна власність в Україні":
<https://intelvlas.com.ua/>
6. Науково-технічна бібліотека ім. Г.І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»:
<http://www.library.kpi.ua>
7. ConceptDraw Office 3. – Режимдоступу: <http://www.conceptdraw.com>
8. Microsoft Project. – Режимдоступу:
<http://www.microsoft.com/project/ru/ru/default.aspx>

Навчальне видання

Клейменова Світлана Миколаївна

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції

**Кафедра цивільно-правових дисциплін
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058**